

Уманська районна центральна бібліотека

**Краєзнавча розвідка
«Іван Данилович Черняхівський:
відомий і невідомий»**

2016 рік

Нагороди:

Дві медалі «Золота Зірка» (17.10.1943,
29.07.1944)

Орден Леніна (17.10.1943),
чотири ордени Червоного
Прапора (16.01.1942,
3.05.1942, 4.02.1942,
3.11.1944), ювілейна
медаль «XX років

Робітничо-Селянської Червоної Армії» (24.01.1938)

два ордени Суворова 1-го
ступеня
(8.02.1943, 11.09.1943)

орден Богдана Хмельницького 1-го ступеня
(10.01.1944)

орден Кутузова 1-го ступеня (29.05.1944)

ДВІЧІ ГЕРОЙ РАДЯНСЬКОГО СОЮЗУ
ГЕНЕРАЛ АРМІЙ
ІВАН ДАНИЛОВИЧ ЧЕРНЯХОВСЬКИЙ
(16 червня 1906 – 18 лютого 1945)

Українська нація дала світові цілу плеяду яскравих воєначальників, але серед найвидатніших полководців сучасності, котрі заслуговують на особливу увагу, виділяється особистість двічі Героя радянського Союзу генерала армії Івана Даниловича Черняховського.

Ім'я українця Івана Даниловича Черняховського відомо далеко за межами нашої Батьківщини. Він належав до тих

військових діячів, котрі зробили вагомий внесок до скарбниці військового мистецтва, а його феєричний злет від командира дивізії до командувача фронтом під час Великої Вітчизняної війни взагалі не має аналогів в вітчизняній військовій практиці. Адже Іван Данилович Черняховський є наймолодшим командувачем фронтом за всю історію Червоної Армії. Принагідно наголосити, що стрімкий кар'єрний злет І.Д. Черняховського став можливим за рахунок його неабияких здібностей та професійного ставлення до своїх обов'язків.

ДИТИНСТВО ТА ЮНІСТЬ

Народився Іван Данилович 16 червня 1906 р. в селі Оксанино, Уманського повіту Київської губернії (зараз Уманського району Черкаської області) в сім'ї залізничника. Українець. Закінчивши 5 класів школи, пішов по стопах батька, здобувши освіту в залізничному училищі.

У 1913–1919 роках навчався в Вапнярській початковій залізничній школі. Працював пастухом, потім з жовтня 1919 по квітень 1920 року був безробітним на гальмівних майданчиках товарних вагонів.

3 травня 1920 по грудень 1922 року працював колійним робітником, підручним слюсаря. Навесні 1922 року екстерном склав іспити за курс неповної середньої школи, був обраний секретарем Вербовського комсомольського осередку. З грудня 1922 по травень 1923 року, рятуючись від голоду, перебрався до Новоросійська, де влаштувався провідником вантажів 1-ї державної заготівельної контори; з травня 1923 по вересень 1924 — бондар, шофер Новоросійського 1-го державного цементного заводу «Пролетарій». Черняхівський І. Д. освоїв спочатку професію станкового бондаря, а потім шофера. Працюючи бондарем на заводі “Пролетар ”, став членом бюро заводського комітету комсомолу.

Черняхівський І. Д. вже в підлітковому віці добре усвідомив, що активна участь у суспільно-політичному житті громади чи виробничого колективу істотно впливає на кар'єрне зростання. У 1922р. він екстерном склав іспити за неповний курс середньої школи, вступив до лав комсомолу, а згодом його обрали до Вербівського комітету бідноти.

СЛУЖБА В ЧЕРВОНІЙ АРМІЇ

З вересня 1924 року до жовтня 1925 р. І. Д. Черняхівський був курсантом Одеської піхотної школи, до якої направлений за комсомольською путівкою Новоросійського окружного комітету комсомолу.

З жовтня 1925р. по серпень 1928р. - курсант Київської артилерійської школи.

Після закінчення артилерійської школи у вересні 1928р. І. Д. Черняхівського призначили командиром взводу 17-го корпусного артилерійського полку Українського військового округу (м. Вінниця), де він проходив службу на різних посадах:

у червні - липні 1929 р. - тимчасово виконує обов'язки начальника зв'язку;

в липні - вересні цього ж року знову обіймає посаду командира взводу;

з вересня 1929 р. до квітня 1930 р. - помічник командира батареї з політичної частини;

з квітня до липня 1930 р. - начальник топографічного загону;

з липня 1930 р. по травень 1931 р. - командир розвідувальної навчальної батареї.

У травні 1931 р. І. Д. Черняхівський вступає до Військово-технічної академії РСЧА ім. Ф. Е. Дзержинського, після

реорганізації якої з травня 1932 р. до листопада 1936р. - слухач командного факультету Військової академії механізації і моторизації РСЧА імені Й. В. Сталіна. Академію І. Д. Черняховський закінчив із дипломом першого ступеня.

Після закінчення академії І. Д. Черняховського призначають начальником штабу 2-го танкового батальйону 8-ї механізованої бригади Київського військового округу (по липень 1937р.).

З липня 1937р. до травня 1938 р. обіймав посаду командира 1-го танкового батальйону 8-ї механізованої бригади Білоруського Особливого військового округу, а з травня 1938 р. до липня 1940 р. - командира 9-го окремого

легкотанкового полку Білоруського Особливого військового округу.

Атестований як “виключно добросовісний, відмінно знаючий військову справу командир, що користується діловим авторитетом”. У липні 1940 р. І. Д. Черняховського призначають заступником командира 2-ї танкової дивізії Прибалтійського Особливого військового округу.

Усього за чотири роки він з посади начальника штабу танкового батальйону завдяки відмінній підготовці і відданості військовій справі робить стрімку кар’єру в танкових військах РСЧА, зростає до командира танкової дивізії (з березня 1941 р.).

ВИПРОБУВАННЯ ВІЙНОЮ

Іван Данилович Черняхівський розпочав війну в червні 1941 р. на посаді командира 2 8-ї танкової дивізії 12-го

механізованого корпусу Прибалтійського Особливого військового округу (із червня 1941 р. - Північно-Західного фронту), коли йому було 35 років.

Станом на 22 червня 1941 р. особовий склад 28-ї танкової дивізії нараховував майже десять тисяч бійців та командирів, окрім того, з'єднання І. Д. Черняхівського мало у своєму розпорядженні 314 одиниць бронетехніки. Після

двох боїв на кордоні 28-ма танкова дивізія втратила майже всі танки, а на початок вересня 1941 р. в її полках нараховувалось лише 552 бійці.

Окрім бойових втрат, яких зазнала дивізія Черняховського (від дій авіації та артилерії противника), були втрати через відсутність пального, запасних частин, адже значну частину техніки довелося залишити на полі бою. До того ж І. Д. Черняховський був скутий необхідністю за будь-яких умов виконувати накази командування, яке фактично не мало уявлення про те, що насправді відбувається на полі бою.

Однак попри все Іван Данилович навіть за таких несприятливих умов виявив свої найкращі професійні командирські якості. Відомо, що “війна моторів” потребувала від воєначальників швидкої реакції. Користуючись шаховою термінологією, полководець ХХ сторіччя повинен опанувати мистецтво блищу. Тому на перші ролі виходять молоді та енергійні полководці Г. К. Жуков, К. К. Рокосовський, М. Ф. Ватутін, О. М. Василевський, І. Х. Баграмян, К. О. Мерецков, Л. О. Говоров, Ф. І. Толбухін, І. С. Конев і, звичайно ж, І. Д. Черняховський.

В серпні 1941 року 28-ма танкова дивізія під керівництвом І. Д. Черняховського брала участь в оборонних битвах Північно-Західного фронту, у складі Новгородської оперативної групи - в обороні Новгорода, з 7 січня до 20 травня 1942 р. - у Демянській наступальній операції військ Північно-Західного фронту.

Незважаючи на певну парадоксальність, саме 1941 рік - рік катастрофічних поразок і тяжких випробувань - став початком стрімкої кар'єри І. Д. Черняховського. На відміну від п'ятидесяти семи інших танкових дивізій, які входили до складу Червоної Армії станом на 22 червня 1941 р. і були розформовані влітку та восени того ж 1941 р., танкове з'єднання полковника І. Д. Черняховського проіснувало як бойова одиниця до 13 січня 1942 р., після чого було переформовано на 241-шу стрілецьку дивізію, яка згодом отримала почесне звання Вінницької і була нагороджена орденами Богдана Хмельницького і Червоної Зірки. Під час важких ар'єргардних боїв Іван Данилович виявив майстерність і вольові якості, які не залишились поза увагою командування Північно-Західного фронту. Дії 28-ї танкової (241-ї стрілецької) дивізії, яку очолював І. Д. Черняховський, були відмічені М. Ф. Ватутіним (згодом взяв активну участь у кар'єрному зростанні І. Д. Черняховського) та О. М. Василевським, які

клопотали перед Сталіним про призначення Івана Даниловича командармом.

Сталін погодився зі своїми воєначальниками і незабаром, після місячного перебування на посаді командира 18-го танкового корпусу Воронежського фронту (з 15 червня до 25 липня 1942 р.), молодий генерал очолив 60-ту армію того ж фронту (з 23 березня 1943 р. - Курського, з 26 березня 1943 р. - Центрального, з 6 жовтня 1943 р. - знову Воронежського, з 20 жовтня - 1-го Українського фронту).

Як командир 18-го танкового корпусу І. Д. Черняхівський уміло вів оборонні бої під Воронежем, зокрема на підступах до міста, і забезпечив умови для відходу і зайняття оборони основними силами 60-ї армії. Однак командувач армії генерал М. А. Антонюк постійно вимагав від нього дій на різних загрозливих напрямках, а Черняхівський наполягав на тому, щоб основні сили корпусу використовувались масовано. На цьому ґрунті у І. Д. Черняхівського виникли суперечки з командувачем фронту генералом П. І. Голіковим і командувачем армії генералом М. А. Антонюком. Після боїв за Воронеж командарм збирався вже ставити питання про звільнення Черняхівського з посади, але доля розпорядилася інакше.

Командуючи 60-ю армією, І. Д. Черняхівський виявив полководницький талант і новаторський стиль. Івану Даниловичу була притаманна гнучкість мислення, постійна готовність уточнювати і змінювати рішення, за умов обстановки. Саме на посаді командувача армією І. Д.

Черняхівський відшліфував свій оригінальний почерк, який не визнавав шаблонів.

Війська під керівництвом І. Д. Черняхівського брали участь у звільненні Воронежа, Касторного, Курська, Лівобережної України. У другій половині вересня 1943 р. війська армії вийшли до Дніпра північніше Києва, з ходу форсували його та захопили плацдарми в районах Страхолісся, Ясногірська на схід від Димера.

У листопаді 1943 - квітні 1944 рр. 60-та армія брала участь у Київській наступальній, Київській оборонній, Житомирсько-Бердичівській, Рівненсько-Луцькій, Проскурівсько-Чернівецькій наступальних операціях, їй належало важливе місце у визволенні України від німецьких загарбників. Саме воїнам 60-ї армії належить слава визволителів українських міст Глухів, Путивль, Бахмач, Ніжин, Київ, Житомир, Шепетівка, Тернопіль, а також тисяч містечок та сіл Правобережної та Лівобережної України.

Саме воїнам 60-ї армії належить слава визволителів українських міст Глухів, Путивль, Бахмач, Ніжин, Київ, Житомир, Шепетівка, Тернопіль, а також тисяч містечок та сіл Правобережної та Лівобережної України.

За бойові справи зі звільнення України 306 генералам, офіцерам і солдатам армії було присвоєно високе звання Героя Радянського Союзу, серед них - представники 33 національностей СРСР. Саме під час визволення України І. Д. Черняхівського було удостоєно звання Героя Радянського Союзу та нагороджено трьома орденами - Суворова 1-го ступеня, Богдана Хмельницького 1-го ступеня та Кутузова 1-

го ступеня. Командувач Центрального фронту генерал армії К. К. Рокосовський написав у нагородному листі на Черняховського: "Особенно смелый генерал, с большой инициативой".

Сталін давно придивлявся до молодого талановитого командарма - героя Дніпра, нестримного, спритного і, головне, розумного генерал-лейтенанта. "Хрещеними

батьками" генерала І. Д. Черняховського на військовому поприщі стали визнані

воєначальники, представники Ставки ВГК О. М. Василевський і Г. К. Жуков. Саме після

тривалих консультацій із вищезгаданими воєначальниками Й. В. Сталін 15 квітня 1944 р. призначив Івана Даниловича на посаду командувача Західного, а після його перейменування з 24 квітня 1944р. - на посаду командувача 3-го Білоруського фронту. Він очолив фронт у тридцять вісім років, ставши наймолодшим командувачем фронту за всю історію Робітничо-селянської червоної армії.

Отримавши нове призначення, І. Д. Черняховський відразу ж намагався згуртувати навколо себе штаб, адже прекрасно розумів, що відлагоджена робота саме штабних працівників - запорука майбутніх успіхів.

Найбільш повно талант І. Д. Черняховського як полководця розкрився під час Білоруської та Східно-Прусської операцій, де показав себе справжнім полководцем-новатором, спроможним приймати оригінальні сміливі рішення, які ґрунтувалися на фундаментальних знаннях, детальних і вивірених розрахунках і значному фронтовому

Командование 60-й армии. Второй слева
И. Д. Черняховский

досвіді. Зазвичай рішення і дії командувача фронтом ставили противника у безвихідь.

Полководчий талант І.Д.Черняховського повною мірою виявився під час Білоруської стратегічної наступальної операції

“Багратіон ” 23 червня - 29 серпня 1944 р. І хоча, крім 3-го Білоруського фронту, у ній брали участь ще три фронти, на першому етапі операції його роль була особливою. Фронт діяв на правому фланзі Білоруського виступу із завданням швидкого прориву оборони противника, оточення і знищення

Вітебського угруповання. Надалі фронт мав паралельно переслідувати противника і спільно з військами 1-го Білоруського фронту вийти до Мінська, звільнити його, замкнути кільце оточеного угруповання групи армій “Центр” на схід від міста.

Найкращим критерієм геніальності будь-якого полководця в усі часи була реалізація його планів на практиці. Слід зазначити, що запропонований І. Д. Черняховським план першого етапу фронтової наступальної операції 3-го Білоруського фронту був перевиконаний за часом. Якщо Вітебсько-Оршанську операцію планувалося провести

протягом 19 діб, то реально вона була завершена 28 червня 1944 р., тобто на шостий день операції!

Упродовж цього часу було розгромлено ліве крило групи армій “Центр” (а саме 4-та армія), війська фронту просунулися на 140-150 км. До цього часу завертався розгром угруповань противника в районах Могильова, Бобруйська і Полоцька. Ворог зазнав великих втрат. У вищих ешелонах німецького керівництва почалася справжня паніка. Гітлер звільнив з посади командувача групи армій “Центр” генерал-фельдмаршала Буша. На його місце був призначений генерал-фельдмаршал Модель. Командувач 4-ї армії генерал Тіпельскірх був замінений на генерала Мюллера.

Білоруська стратегічна наступальна операція залишилася в історії видатним прикладом ефективного застосування сил і засобів фронтів і армій. Про високу ефективність можна судити за результатами операції і втрат сторін. Під час проведення операції (67 діб) незворотні втрати радянських військ становили всього 7,6%. До них у той час зараховували вбитих і тих, хто помер від ран, полонених і зниклих безвісті, поранених і тих, які перебували у медсанбаті понад 10 діб, тих, які потрапили у шпиталь, незалежно від терміну перебування в ньому. У той же час противник тільки полоненими втратив більш ніж 20% особового складу.

Саме в ході Білоруської та

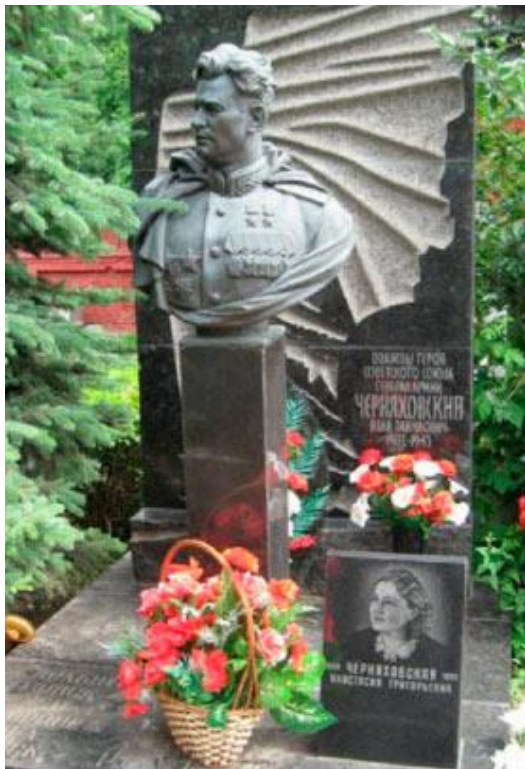
Східно-Прусської операції І. Д. Черняхівський виявив неабиякі здібності до ведення швидкоманеврових і мобільних бойових дій. Індивідуальний стиль І. Д. Черняхівського це, насамперед, передбачення, спроможність швидко оцінювати обстановку, особливо під час наступальних операцій, неприйняття дій за шаблоном, смілива відмова від раніше спланованих рішень, які можуть поставити під загрозу успіх операції і призвести до значних втрат особового складу. А ще почуття гідності і спроможність відстоювати власну позицію. Він не цурався також вивчати воєнне мистецтво противника, щоб запозичити і пізніше застосувати найбільш вдалі способи і тактичні прийоми ведення операції. Постійний пошук слабких місць у бойових порядках противника, швидке масування на ключових напрямках наступу та маневрування ударними угрупованнями відрізняло І.Д.Черняхівського від інших воєначальників радянської школи.

Під час Великої Вітчизняної війни були вбиті й померли від ран 223 радянські генерали, безвісти зникли 50, потрапили в полон 88 осіб. Серед високопоставлених генералів загинули: командувач Південно-Західного фронту, Герой Радянського

Союзу генерал-полковник М. Кирпонос, командувач 1-го Українського фронту генерал армії М. Ватутін, а також командувач 3-го Білоруського фронту, двічі Герой Радянського Союзу генерал армії І. Черняхівський.

Історія не оперує фактами, яким не дано було здійснитися. Та відомо, і досить імовірно, що на двічі Героя Радянського Союзу генерала армії І. Черняховського був готовий наказ про присвоєння йому звання Маршала Радянського Союзу. Сталін повинен був підписати наказ 19 лютого. Старанний ад'ютант навіть пришив на парадний мундир нові погони.

На жаль, рано і трагічно обірвалося життя Івана Даниловича. 18 лютого 1945 р. він був смертельно поранений неподалік міста Мельзак у Східній Пруссії (нині Польща). Того ж дня помер і 20 лютого 1945 р. похований у місті Вільно (Вільнюс). 19 листопада 1991 р. перепохований на Новодівочому кладовищі у Москві.

Офіційно прийнята версія загибелі: 18 лютого 1945р. генерал армії. Д. Черняховський об'їжджав на легковій машині розташування військ на передовій. З ним були ад'ютант, радист, охоронець і машина супроводу з п'ятьма автоматниками. На околиці міста Мельзак несподівано пролунав вибух випадкового снаряда. Уламок пробив задню стінку машини, спинку переднього сидіння, пронизав ліву верхню частину спини генерала і застряг у приладовому щитку.

"Ми вже об'їхали ділянку, фронту, - розповів шофер командувача, - а йому все мало. Він, Іван Данилович, такий,

що залізе в кожен бліндаж, в кожен окоп. Повернулися до замаскованої машини і поїхали. На фронті тихо. Несподівано ззаду розривається снаряд. Осколком пробиває кузов і важко ранив командувача".

- Невже все? Невже я убитий? - виголосив Іван Данилович і знепритомнів.

Більше жодна людина не постраждала.

Ратний труд Івана Даниловича Черняховського був відзначений чотирма орденами Червоного Прапора (16.01.1942, 03.05.1942, 04.02.1943, 03.11.1944), двома орденами Суворова 1-го ступеня (08.02.1943, 11.09.1943), орденом Кутузова 1-го ступеня (29.05.1944), Богдана Хмельницького 1-го ступеня (10.01.1944) та багатьма медалями.

Двічі заслуги видатного полководця були відзначені найвищою нагородою Радянського Союзу:

Наказом Президії Верховної Ради СРСР від 17 жовтня 1943 року за високі організаторські здібності при форсуванні Дніпра та проявленій особистий героїзм генерал-лейтенанту Черняховському Івану Даниловичу присвоєно звання Героя Радянського Союзу з врученням ордена Леніна та медалі "Золота Зірка";

Наказом Президії Верховної Ради СРСР від 29 липня 1944 року генерал армії Черняховський Іван Данилович нагороджений другою медаллю "Золота Зірка".

ПОДВИГ ІВАНА ЧЕРНЯХОВСЬКОГО

Він був наймолодшим генералом армії і командувачем фронтом в історії ЗС СРСР. До речі, міг у 38 років стати наймолодшим маршалом Радянського Союзу, наказ про присвоєння Черняховському цього звання вже лежав на столі у Сталіна в лютому 1945 р., але Черняховський загинув за кілька днів до оприлюднення указу.

Талант - це видатні здібності, дані від народження, помножені на досвід і постійне бажання вчитися і шукати нові і нестандартні шляхи вирішення поточних завдань. Таким і був українець Іван Черняховський:

- у 18 років, додавши рік, пішов добровольцем в РККА, в 19 років з відзнакою закінчує Київське артилерійське училище і направлений командиром взводу в діючу армію;
- в 26 років (1932) - командир батареї з-під Вінниці лейтенант Черняховський вступає до Ленінградської Військової академії і через 4 роки з відзнакою її закінчує (навчався настільки успішно, що в НКВС було надіслано декілька доносів від однокурсників про "приховування соціального походження" (не міг виходець із селян так успішно вчитися). Після тривалої перевірки за нього заступилася Марія Іллівна Ульянова - сестра вождя революції, заввідділом бюро скарг РКІ РРФСР;
- з 1936 по 1941 рр. пройшов шлях від начштабу батальйону до командира 28-ї танкової дивізії, від старшого лейтенанта до полковника РККА в 1941 і генерала армії в 1944 (нереальна кар'єра за 8 років для старшого лейтенанта, навіть випускника академії);
- в роки війни кожен 11-й салют у Москві (34 з 363) був на честь військових з'єднань, якими командував Черняховський, - 60-ї армії, потім 3-го Білоруського

фронту за Курську дугу, форсування Десни і Дніпра, визволення Конотопа, Ніжина, Житомира, Рівного, Луцька, Проскурова (Хмельницький), Мінська, Вільнюса, Каунаса, взяття Мемеля (Клайпеда).

ПОСТАТЬ І. Д. ЧЕРНЯХОВСЬКОГО У СПОГАДАХ СОРАТНИКІВ

Серед численних спогадів соратників Івана Даниловича спільним є те, що всі вони характеризували його як керівника, який завдяки своїм простоті та товариськості згуртував навколо себе людей, створював творчу атмосферу.

Важливою запорукою успіхів І.Д.Черняховського варто визнати також його намагання довести завдання до безпосередніх виконавців. Це намагання прослідковувалось у нього протягом всієї

служби. Для нього не існувало дрібниць. Як свідчили очевидці його службових нарад, він постійно наголошував, що за промахи під час навчального процесу на війні доведеться розплачуватися життями людей.

Колишній начальник Черняховського, а пізніше і його колега — маршал відразу двох країн (Польщі та Радянського Союзу) К. К. Рокосовський згадував: “Знакомясь с войсками 60-й армии, переданной нам с Воронежского фронта, я

внимательно приглядывался к генералу И. Д. Черняховскому. Это был замечательный командующий. Молодой, культурный, жизнерадостный. Изумительный человек! Было видно, что в армии его очень любят. Это сразу бросается в глаза. Если к командарму подходят докладывать не с дрожью в голосе, а с улыбкой, то понимаешь, что он достиг многого”.

Досить цікаві свідчення про І. Д. Черняховського є в спогадах М. С. Хрущова. Восени 1943 р. під час наступу на Київ член Військової ради 1-го Українського фронту генерал-лейтенант М. С. Хрущов разом із командувачем фронту генералом армії М.Ф. Ватутіним відвідав розташування 60-ї армії “Разом із генералом Ватутіним поїхали до 60-ї армії. Мені хотілося познайомитися з її командувачем генералом Черняховським. Дуже вже багато уваги він до себе привертав. Чутки, що

доходили до мене, свідчили про те, що це дуже перспективна людина і молодий ще за віком генерал... Він справив на нас враження своєю розумною доповіддю, яку зробив зі знанням обстановки, викликавши до себе симпатію. Наступати? Він знав, коли наступати! Наказ було віддано, і він старанно готувався до

наступу, причому досить категорично сказав, що час, який йому дали для підготовки, його не влаштовує, треба б ще днів три. Ватутін скипів і почав доводити, що наказ треба поважати й виконувати. Ну, бачу я, що він просто не слухає Черняховського, і кажу: “Миколо Федоровичу, нехай він нам

дповідь, нащо йому потрібні три дні?”. І бачу, що в Черняхівського теж очі вже засяяли, і що він теж може проявити свій характер. “А от, - відповідає, - чому. У мене роти мають таку кількість солдатів. Запасний полк перебуває на такому-то напрямку. Зараз він на марші, прибуде ось тоді. Поповнення я зможу дати в роти, що наступатимуть, буквально ввечері напередодні наступу. А вранці - наступати. Командири рот зовсім не познайомляться з людьми, яких вони одержать. Не обнюхаються між собою солдати, а командир не лише не вивчить новачків, а й навіть не познайомиться з ними. Як же можна так наступати? Можна лише людей втратити і не виконати завдання. Дайте мені три дні. Прийдуть люди. Я з ними попрацюю і тоді буду впевнений, що виконаю завдання, зламаю опір противника, розгорну наступ у напрямку, зазначеному в наказі”.

Я: “Давайте-но зробимо перерву в роботі, відпочинемо”... Відійшли з Ватутіним убік. Кажу: “Миколо Федоровичу, дамо йому ці три дні! Зателефонуємо Сталіну, я впевнений, що Сталін із нами погодиться...”

Маршал О. М. Василевський: “Хорошее знание войск, многообразной и сложной техники, умелое использование опыта других, глубокие теоретические знания позволили ему отлично управлять войсками, решать сложнейшие задачи... Он чутко прислушивался к мнению подчинённых. Смело использовал всё новое и полезное в обучении войск и

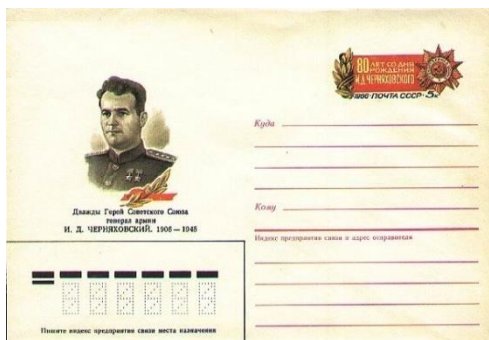
организации боя... Был строг и требователен, но никогда не позволял себе унижать достоинство человека”.

Маршал I.X.Баграмян: “Широкий военный кругозор, высокая общая и профессиональная культура, необычная работоспособность и богатый опыт обучения и руководства войсками позволили ему быстро оценить обстановку, верно определить главное, необходимое для принятия рациональных решений. Он часто появлялся там, где обстановка была наиболее сложной. Одним своим присутствием Черняховский вселял в сердца воинов бодрость и веру в успех, умело направлял их энтузиазм на разгром противника”.

Це про нього пізніше напише Пауль Карель, учасник війни, колишній солдат вермахту, автор відомого, багаторазово перевиданого в Європі й Америці, а в СРСР забороненого документального бестселера “Східний фронт ”: “Генерал-полковник Иван Данилович Черняховский, командующий 3-м Белорусским фронтом, был одним из самых одаренных советских генералов. Не седовласый воин, состарившийся на службе революции, а человек нового поколения, лишь тридцати восьми лет. Смелый боевой командир, страстно интересовавшийся современным оружием и техническими достижениями. По характеру - идеальный тип для советской системы командования, основанной на сотрудничестве командующего, начальника штаба и члена Военного совета, так называемой коллективной системы”.

УВІЧНЕННЯ ПАМ'ЯТІ ІВАНА ЧЕРНЯХОВСЬКОГО.

- 1946 рік - місто Інстербург Калінінградській області було перейменовано в Черняховськ. Там же був встановлений пам'ятник Івану Черняховському;
- на честь Івана Черняховського були названі вулиці у багатьох містах України та Російської Федерації;
- в Умані є кінотеатр і парк відпочинку імені І. Д. Черняховського, на території якого встановлено бюст генерала армії;
- двічі Герой Радянського Союзу І. Д. Черняховський за бойові заслуги перед Батьківщиною зарахований навечно в списки 1-ї батареї Київського артилерійського училища. На фасаді будівлі встановлена меморіальна дошка на згадку про перебування генерала армії в училищі;
- 22 листопада 2013 року - Національний університет оборони України отримав ім'я на честь генерала Черняховського;
- 1960 рік - випущено марку СРСР із зображенням Черняховського;
- 29 червень 1986 року - випущено художній маркований конверт Міністерства зв'язку СРСР з оригінальною маркою на честь 80-річчя з дня народження Черняховського;
- 2010 рік - у Білорусі випущена пам'ятна монета;

*І для тебе і для мене
Він зробив все, що міг.
Себе у бою не пожалів,
А Батьківщину зберіг.*

ХРОНОЛОГІЧНА ТАБЛИЦЯ

- З 1919 року - працював пастухом;
- з 1920 року - робітником у залізничному депо станції Вапнярка;
- з 1922 року - вступив до комсомолу;
- з 1923 року - робочий цементного заводу в Новоросійську;
- 1924 рік - вступив в Червону армію добровольцем;
- 1924-1925 роки - курсант Одеського піхотного училища;
- З 1928 року - член ВКП (б), командир навчального взводу;
- З 1929 року - командир батареї 17-го корпусного артполку в Українському військовому окрузі;
- 1931 рік - вступив до Військово-технічної академії в Ленінграді;
- з 1932 року - слухач Військової академії механізації і моторизації РККА;
- 1936 рік - закінчив академію з відзнакою. Начальник штабу 2-го танкового батальйону;
- 1937 рік - майор, командир 1-го танкового батальйону 8-ї механізованої бригади;
- 1938-1940 роки - підполковник, командир 9-го окремого легкого танкового полку в Білоруському Особливому військовому окрузі;
- 1940 рік - командир танкової бригади в Білорусії. Потім - заступник командира 2-ї танкової дивізії Прибалтійського особливого військового округу;
- 11 березня 1941 року - командир 28-ї танкової дивізії 12-го механізованого корпусу в Прибалтиці;
- у часи Великої Вітчизняної війни командував 28-ю танковою дивізією, беручи участь у оборонних боях на південний захід від Шяуляя, на Західній Двіні, під Сольцями та Новгородом. Буквально в перші кілька місяців війни отримав звання полковника;

- 5 травня 1942 року - генерал-майор;
- з червня по липень 1942 року - командує 18-м танковим корпусом на Воронезькому фронті;
- з липня 1942 по квітень 1944 року - командує 60-ю армією, яка брала участь у Воронезько-Касторненській операції, Курській битві, форсуванні річок Десна і Дніпро;
- 14 лютого 1943 року - генерал-лейтенант.
- 17 жовтня 1943 року - Герой Радянського Союзу у зв'язку з високими організаторськими здібностями при форсуванні Дніпра і проявленим особистим героїзмом;
- 5 березня 1944 року - генерал-полковник.
- з квітня 1944 року - взяв під своє командування війська 3-го Білоруського фронту;
- 28 червень 1944 року - генерал армії;
- 18 лютого 1945 року - Черняхівський отримує важке поранення осколками від артилерійського снаряда. Сталося це на околиці міста Мельзак. Через кілька годин після поранення генерал армії помер.

П Р И К А З

Верховного Главнокомандующего

Командующему войсками 3-го Белорусского фронта

Генералу армии ЧЕРНЯХОВСКОМУ

Начальнику штаба фронта **Генерал-полковнику ПОКРОВСКОМУ**

Войска 3-го БЕЛОРУССКОГО фронта, продолжая сжимать кольцо окружения Восточно-Прусской группировки противника, штурмом овладели городами ВОРМДИТТ и МЕЛЬЗАК — важными узлами коммуникаций и сильными опорными пунктами обороны немцев.

В боях за овладение городами ВОРМДИТТ и МЕЛЬЗАК отличились войска генерал-полковника ГОРБАТОВА, генерал-лейтенанта ОЗЕРОВА, генерал-лейтенанта ИВАШЕЧКИНА, генерал-майора ГАРНИЧА, генерал-лейтенанта УРБАНОВИЧА, генерал-майора НИКИТИНА, генерал-лейтенанта ЗАХАРОВА, генерал-лейтенанта ИВАНОВА, полковника ТЕЛКОВА, генерал-майора КОНОВАЛОВА, полковника АБИЛОВА, полковника ГРЕКОВА, генерал-майора МИХАЛИЦИНА, полковника КРИВЕНЦОВА, полковника ВЯЗНИКОВЦЕВА, полковника СОБОЛЕВА, полковника ПЕРЕВОЗНИКОВА, генерал-майора КРОНИКА, генерал-майора ДАЛМАТОВА, генерал-майора МАЛЮКОВА, генерал-майора ХВОСТОВА, полковника ЦВЕТКОВА; артиллеристы генерал-полковника артиллерии БАРСУКОВА, генерал-майора артиллерии ВЛАДИМИРОВА, генерал-майора артиллерии ВАСИЛЬЕВА, полковника АЙРАПЕТОВА, полковника ПОПОВА, генерал-майора КОРСАНОВА, полковника СТАРЫНИНА, полковника МАРГУЛИСА, полковника БАБИЧА, полковника КОРОЛЕВА, полковника ТУРЧАНИНОВА, генерал-майора КОЛОТИЛОВА, полковника ГОЛОВЧЕНКО, подполковника ВЛАСЕНКО; танкисты генерал-полковника танковых войск РОДИНА, полковника ОПАРИНА, полковника ШМЫРЕВА, полковника ЯЧНИКА, полковника ЛОБАНОВА, подполковника ТИМОФЕЕВА, подполковника КАРТАШЕВА, подполковника

ЗИРКА, майора ВЕДЕХИНА; летчики генерал-полковника авиации ХРЮКИНА, генерал-майора авиации БЕЛОВА, генерал-майора авиации НЕЧИПОРЕНКО, генерал-майора авиации ЗАХАРОВА, полковника ШИНКАРЕНКО, полковника АНДРЕЕВА, полковника ЧУЧЕВА, полковника ПРУТКОВА, полковника ХАТМИНСКОГО, полковника ЗИМИНА, полковника ЕГОРОВА, подполковника ЗАКЛЕПА, майора ЗАМОРИНА, майора ЛАВРИНЕНКОВА, майора ДЕЛЬФИНО; саперы генерал-лейтенанта инженерных войск БАРАНОВА, генерал-майора инженерных войск ЖИЛИНА, генерал-майора инженерных войск МЕЛЬНИКОВА, полковника СЕВОСТЬЯНОВА, полковника ЛОГИНОВА, майора РЕЙНСОНА; связисты генерал-лейтенанта войск связи БУРИНА, генерал-майора войск связи МИШИНА, подполковника КУРТУКОВА и подполковника ЦИЛБОВА.

В ознаменование одержанной победы соединения и части, наиболее отличившиеся в боях за овладение городами ВОРМДИТТ и МЕЛЬЗАК, представить к награждению орденами.

Сегодня, 17 февраля, в 21 час столица нашей Родины МОСКВА от имени Родины салютует доблестным войскам 3-го БЕЛОРУССКОГО фронта, овладевшим названными городами, — двадцатью артиллерийскими залпами из двухсот двадцати четырех орудий.

За отличные боевые действия ОБЪЯВЛЯЮ БЛАГОДАРНОСТЬ руководимым Вами войскам, участвовавшим в боях за овладение городами ВОРМДИТТ и МЕЛЬЗАК.

Вечная слава героям, павшим в боях за свободу и независимость нашей Родины!

Смерть немецким захватчикам!

Верховный Главнокомандующий

Маршал Советского Союза И. СТАЛИН.

17 февраля 1945 года. № 282.

pobeda.elar.ru

